

FORVALTNINGSPLAN FOR VARDØ FYRSTASJON

VARDØ KOMMUNE • FINNMARK FYLKE

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen	3
Fredning av bygningene	3
Fredning av området som helhet.....	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet.....	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser.....	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene.....	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider	6
Krav til håndverkere	6
Vedlikeholdshåndbok.....	6
Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....	6
Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper.....	7
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	8

SPESIELL DEL

Vardø fyrstasjon	9
Kart og situasjonskart.....	10
Det fredete området	11
Faktaopplysninger om Vardø fyrstasjon:	12
Bygningspresentasjoner (Nummerert som i fredningsvedtak)	
1. Fyr	14
3. Maskinhus	18
4. Uthus (syd)	21
5 Uthus, tidligere fjøs.....	23
6. Bolig	26
9. Maskinhus for heis fra landing.....	30
10. Naust (nordre)	32
10. Naust (søndre).....	35
Landing	37
Smie	38
Det fredete området.....	40
VEDLEGG 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....	41
VEDLEGG 2: Fredningsvedtak for Vardø fyrstasjon.....	42
VEDLEGG 3: Tilstandsoversikt over bygninger og bygningsdeler	54
VEDLEGG 4: Tilstandsanalyse av Vardø fyrstasjon.....	55
Fyret	55
Maskinhuset	59
Uthus (syd)63	
Uthus, tidligere fjøs.....	68
Bolig	73
Maskinhus for heis.....	78
Naustet, nordre.....	81
Naustet, søndre	86
Smie	91

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut

bygningselementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fyreiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvaret for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner,

og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fyrstasjon, og som skal ivaretas i vernesammenheng. Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyrstasjonen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyrstasjonens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen

skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyrstasjonen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk

– viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.
- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjetttrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjær fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdsele til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte

fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål, byggeskikk og håndverksteknikker. Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde.

Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).

- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som medfører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.
2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført? Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandsettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspusning av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

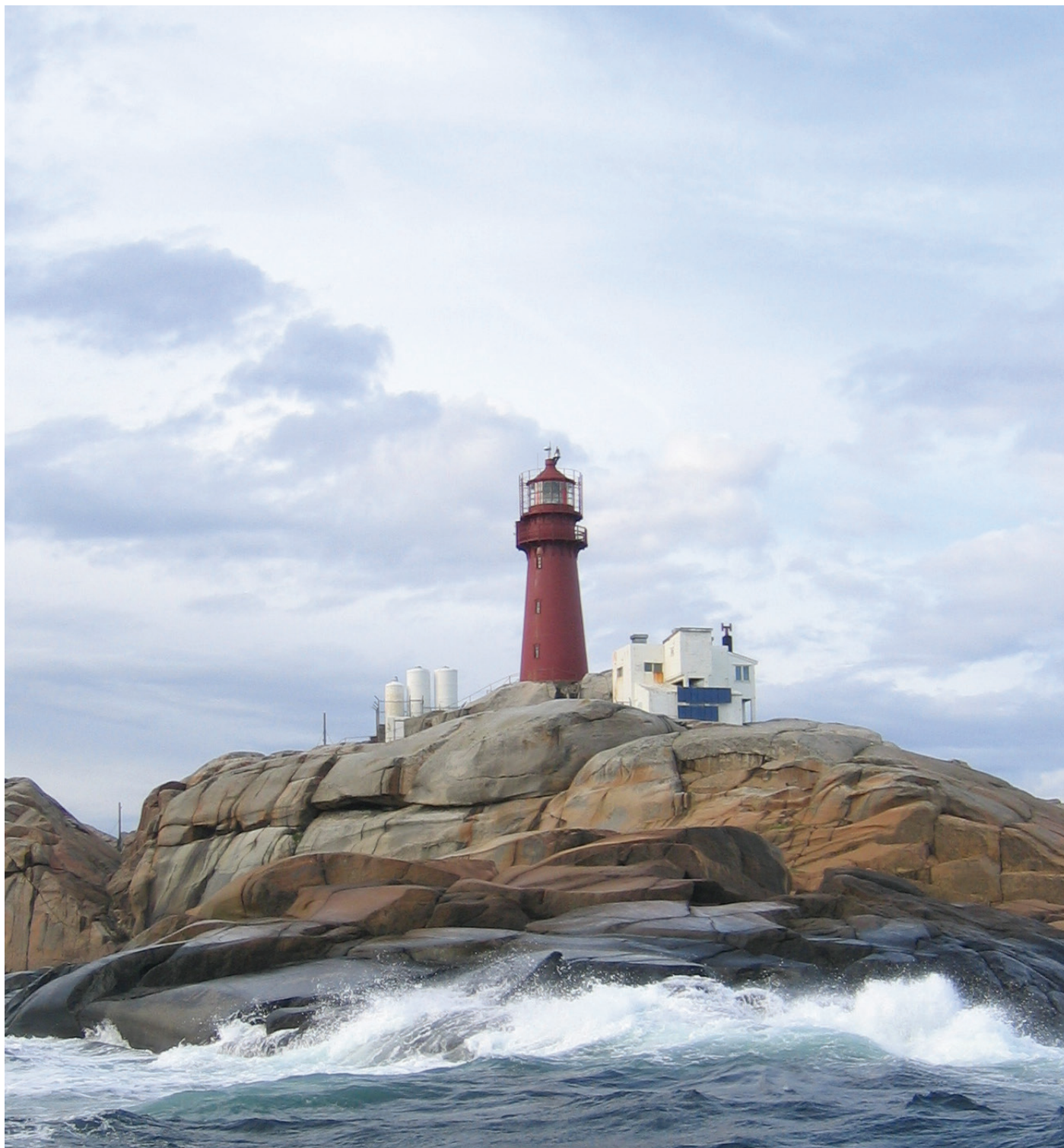
Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.

- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

Svenner fyr, Vestfold. Foto Kystverket 7.5.2007.

VARDØ

FYRSTASJON

SPESIELL DEL

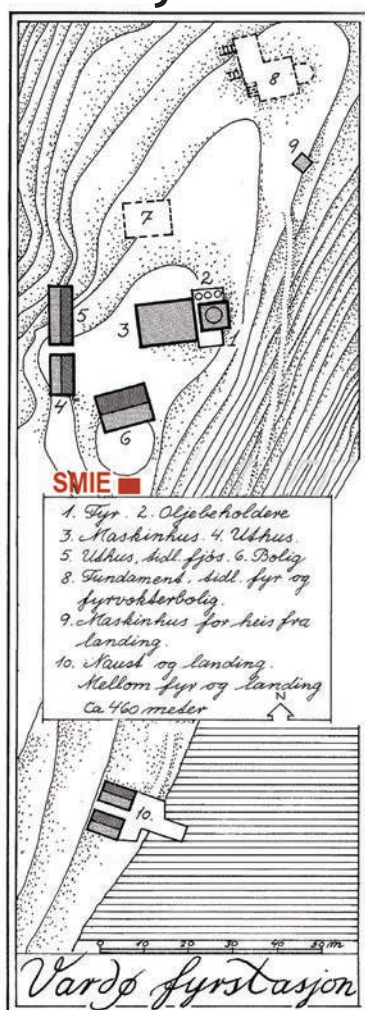

Foto: Kystverket 15.9.2010

Kart

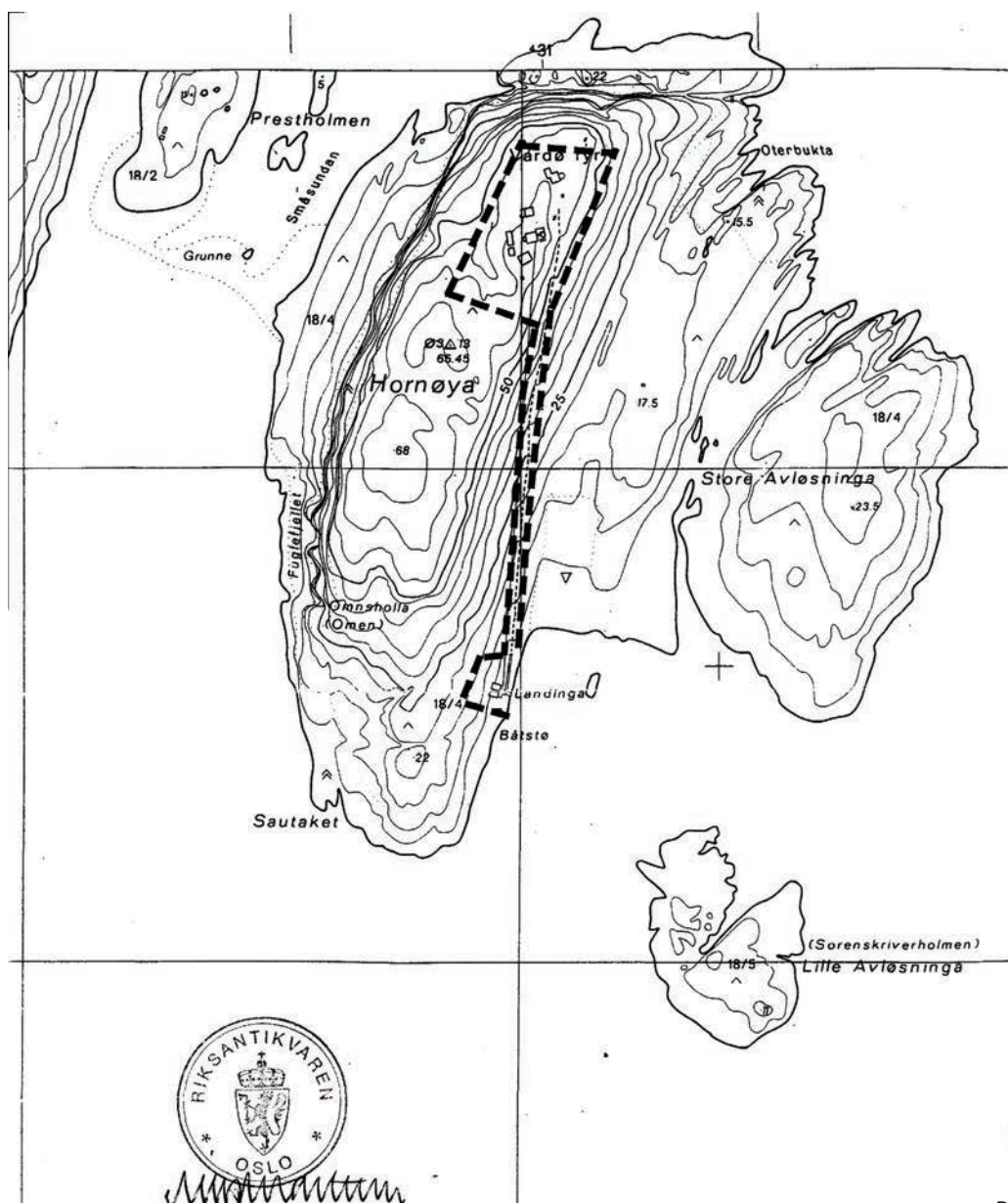
Situasjonskart

Hentet fra
fredningsvedtaket.

Tegning:
Sven Poulsson.

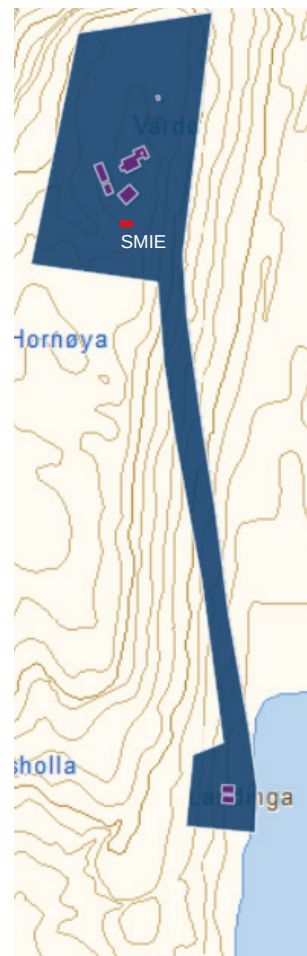

WARDØ FYRSTASJON (STATEN V/KYSTVERKET)
GNR. 18, BNR. 4, VARDØ KOMMUNE

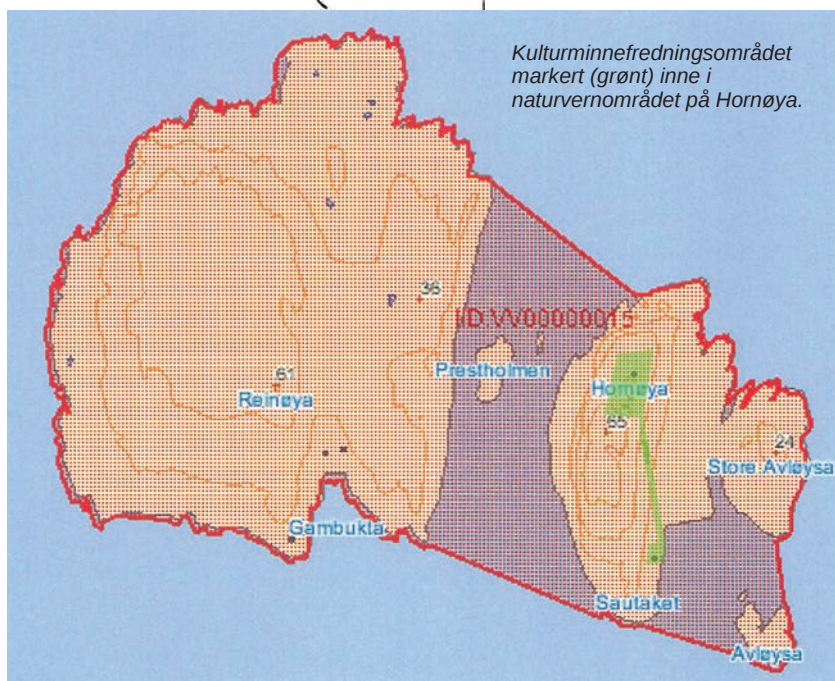
— — — — — AVGRENSNING AV FREDNINGSOMR.

29. OKTOBER 1998, RIKSANTIKVAREN

Det fredete området

Det fredete området. Fra Riksantikvarens kart i Askeladden Kulturminnedatabase. Smia tegnet inn i ettertid av Kystverket.

Kulturminnefredningsområdet markert (grønt) inne i naturvernområdet på Hornøya.

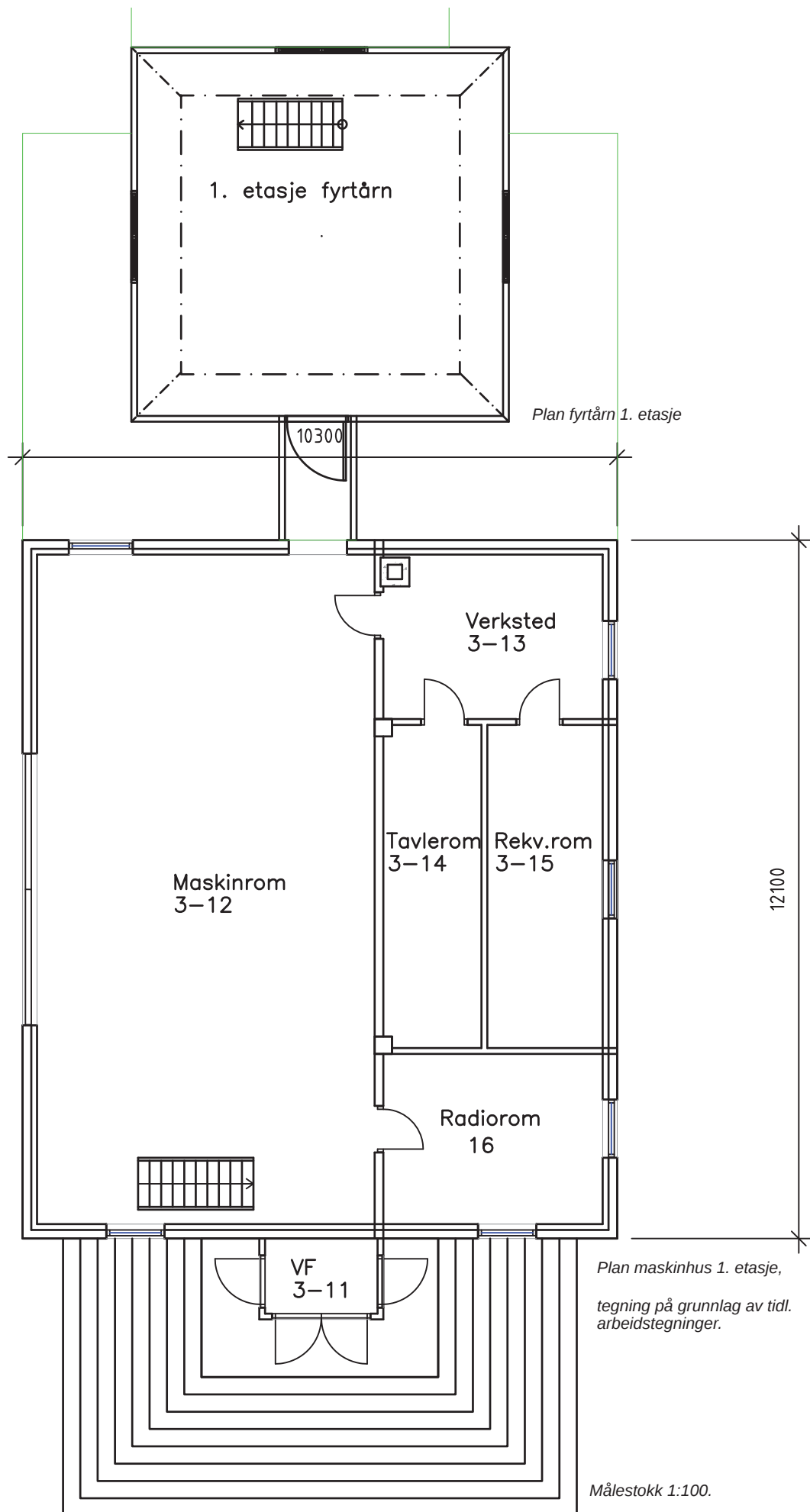
Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1896	
Fylke	Finnmark	Region	Kystverket Troms og Finnmark
Kommune		2002 Vardø	
Fyrlistennummer		968500	
Dato for fredningsvedtak		19. november 1998	
Andre vernebestemmelser		Forskrift om fredning for Hornøya og Reinøya Naturrese- ervat. Jfr. FOR 1983-01-28 nr 120: Forskrift om fredning for Hornøya og Reinøya naturreservat, Vardø kom- mune, Finnmark.	
Eiendom		Knr, gnr, brnr: 2002 / 18 / 4.	
Askeladden nr.	87612	Grunneier	Vardø Innvåneri
Utleie		Utleid til Hornøyas Venner.	

Byggnr. i fredn. vedtak	Bygnings- type	Bygg- status	GAB-nr.	Aske- ladden-nr.	Verneklasse / §	Omfang
1	Fyr	Intakt	192283345	87612-1	Klasse 1, kulturminne- loven §15.	Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør
3	Maskinhus	Intakt	192283345	87612-2	Klasse 1, kulturminne- loven §15.	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hoved- struktur/romfordeling.
4	Uthus	Intakt	192283418	87612-3	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder som feltet over.
5	Uthus, tidligere fjøs	Intakt	192283396	87612-4	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder som feltet over.
6	Bolig	Intakt	192283426	87612-5	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder som feltet over.
9	Maskinhus for heis fra landing	Intakt	192283361	87612-6	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder som feltet over.
10	Naust (nordre)	Intakt	192283329	87612-7	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder som feltet over.
10	Naust (søndre)	Intakt	192283337	87612-8	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder som ofeltet ver.
	Smie	Intakt	---	---	---	Fredet som del av området, § 19.
Det fredete området				Klasse 1, kml §19.		Fredningsområdet er identisk med området der ferdsel er tillatt i naturres- ervatet for Hornøya. Se forrige side.

Litt om fyrstasjonens historikk	Vardø fyrstasjon ble opprettet i 1896. Fyrstasjonens bygninger ble reparert etter krigen, i 1948 ble betjentsbolig og 2 uthus bygget, Den gamle fyrvokterboligen og det gamle fyret ble revet i 1959, og en betjentsbolig ble revet i 1981. Idag er alle bygningene fra etter 2. verdenskrig. Tuften etter det tidligere fyret med vokterbolig ligger nord for dagens anlegg.
Vernestatus	Fyrstasjonen er vedtaksfredet etter kulturminneloven §§ 15 og 19. Det fredete området ligger inne i "Hornøya og Reinøya naturreservat", jfr. FOR 1983-01-28 nr 120: Forskrift om fredning for Hornøya og Reinøya naturreservat, Vardø kommune, Finnmark.
Fra Riksantikvarens fredningsbegrunnelse	Tårnet er sjeldent og er sammen med fyrtårnene på Alnes og Moholmen fyrstasjoner de eneste fyrtårnene med denne konstruksjonen og utformingen her i landet. Anlegget har arkitektonisk verdi med bygningenes plassering i tunet, og med bygningenes enkle volumer og knappe detaljering. Fyrstasjonen har miljøskapende verdi i området. I sosial- og næringshistorisk sammenheng er Vardø fyrstasjon et representativt eksempel på en tidligere familiestasjon. Kulturminner som uthus hvor det tidligere har vært fjøs, gir et bilde av livet på fyrstasjonen utover selve fyrdriften. Det er spesielt fyrstasjonens miljøskapende verdi i området og fyrtårnets sjeldne konstruksjon og utforming Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi. Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Vardø fyrstasjon er et led-/ innseilingsfyr. Fyrtårnet er 20,5 m høyt, hvitt, opprinnelig med trekledning, nå eternittkledd. Fyrstasjonens bygninger, bortsett fra de to naustene, ligger høyt og fritt på Hornøya. Betjentsboligen, uthusene og maskinhuset ligger som et klyngetun med en sentral plassdannelse med åpning mot nord. Boligen og uthusene skaper en lun, lav, og tett formdannelse mot maskinhusets flate, funksjonalistiske fasade og karakteristiske inngangs-parti. Den majestetiske trappen opp mot maskinhusets inngang er overdådig, sett i forhold til de ellers så enkle elementene på uthus og bolig. Tårnet, med sin høyde og sine lutende veggliv, skaper en flott kontrast til det lave maskinhuset. Både tårnet og maskinhuset preges av streng klassisk symmetri, til tross for maskinhusets funksjonalistiske karakter. På grunn av det spesielle fuglelivet og hensynet til vern av naturen, er det naturlig å tenke seg en begrensning i antall besøkende på stedet samtidig. Bolig og sted for overnatting og opphold ellers bør godt tåle besøk av den karakter og med det antall som man har idag.
Kystverkets føringer for alternativ bruk og videre utvikling:	Det bør legges opp til en videreføring av dagens nivå på overnatting, og av eksisterende bruk i relasjon til naturvernet (ornitologer).

Bygningspresentasjoner: 1. Fyr

Bygningens navn	Fyr	 Foto: Kystverket 15.9.2010
Askeladden nr.	87612-1	
GAB nr.	192283345	
Byggnr. i fredn.vedtak	1	
Byggeår	Fyrstasjonen opprettet 1896, nåværende tårn bygget 1946.	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør	
Navigasjonsinstallasjon	Opprinnelig linseapparat er ikke operativt, og funksjonen som navigasjonsinstallasjon ivaretas nå av en PRB-lyskaster.	
Bygningsbeskrivelse	Fyrtårnet står på en hvitmalt betong grunnmur. Tårnet er 20 m høyt, firkantet og har vinkeljernkonstruksjon. Veggene er kledd med eternittplater. Lyktehuset er bygget i støpejern og malt rødt. Et galleri omkranser lyktehuset. Diafon tåkeanlegget er bevart. .	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Usikkert, sannsynligvis de lvis løse masser. 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper med jernrekkverk.. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Vinkeljernkonstruksjon kledd med trepanel og eternittplater. Innvendig med faspanel. 7. Ytterdører: Inngang til 1. etg. i fyrtårnet gjennom sluse fra maskinhuset. 8. Vinduer i tårnet: Støpejernsvinduer med 3 enkle glass. 9. Tak: Metall platetak over lyktehuset. Rødmalt. 10: Taktekking: Metallplater. 11. Takrenner og nedløp: Nedløp fra lyktetaket via nedløp gjennom gallerigulvet til sisterner under fyrtårnet. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Lett bindingsverk med faspanel. Malte eller ubehandlete vegger. 16. Etasjeskiller: Stål bjelkelag med tregulv. Betonggulv med keramiske fliser i lyktehuset. 17. Innvendige trapper: Tretrapper, rettløps. Brunmalte trinn, hvitmalt kvadratiske ballustre. Lakket håndrekke. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Messingventiler i yttervegg av lyktehus. 20. Galleri og balkong: Støpt betong-galleri rundt fyrlykt. Rødt jernrekkverk. 21. Diverse:	
Endringshistorikk	Lite er endret siden tårnet var nytt.	
Retningslinjer for videre utvikling	Det er ikke nødvendig eller ønskelig med noen bygningsmessige endringer. Bygningen er interiørfredet. Det skal normalt ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell. Eventuell tilgang for turister skal være regulert i en egen instruks, og skal bare skje i følge med ansvarlig person.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Det ser ut til å være kondensproblemer i1. etasje i fyrtårnet. Må følges opp, bl.a.med best mulig lufting. Vinduene var hvite på fredningstidspunktet, men er senere malt blå. Må males hvite.	

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

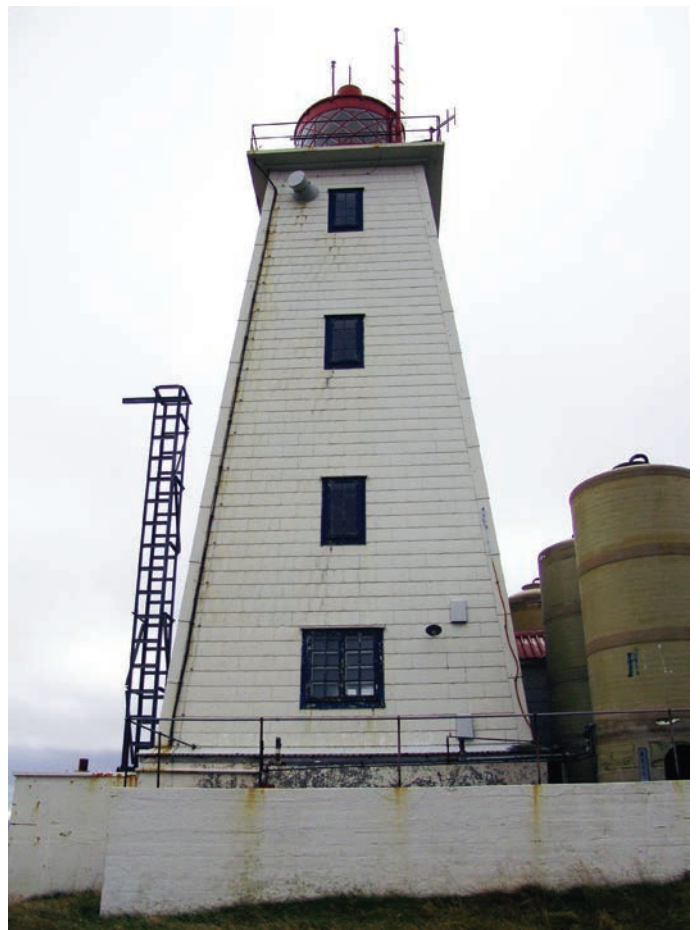
Fyrtårnet og maskinhuset sett fra nord-øst.

Fyrtårnet sett fra syd (over).

T.v: Fyrlykta sett fra øst.

Under: Tårnet sett fra nord.

Fyrtårnet med tilhørende tekniske rom, sett fra øst.

Det samler seg lett støv og skitt i vinduskarmene.

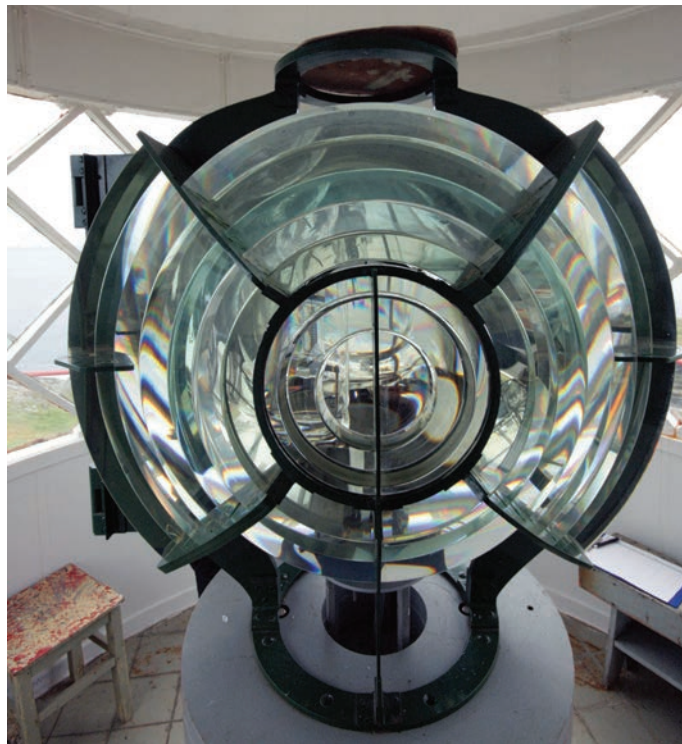
Trevindu i tårnet. Originalt fra 1946.

Foto: Kystverket
15.9.2010

Dekke over teknisk tilbygg, bygget inntil, øst for tårnfundamentet.

Linse, åpnet og svingt ut. Messing deler synlige.

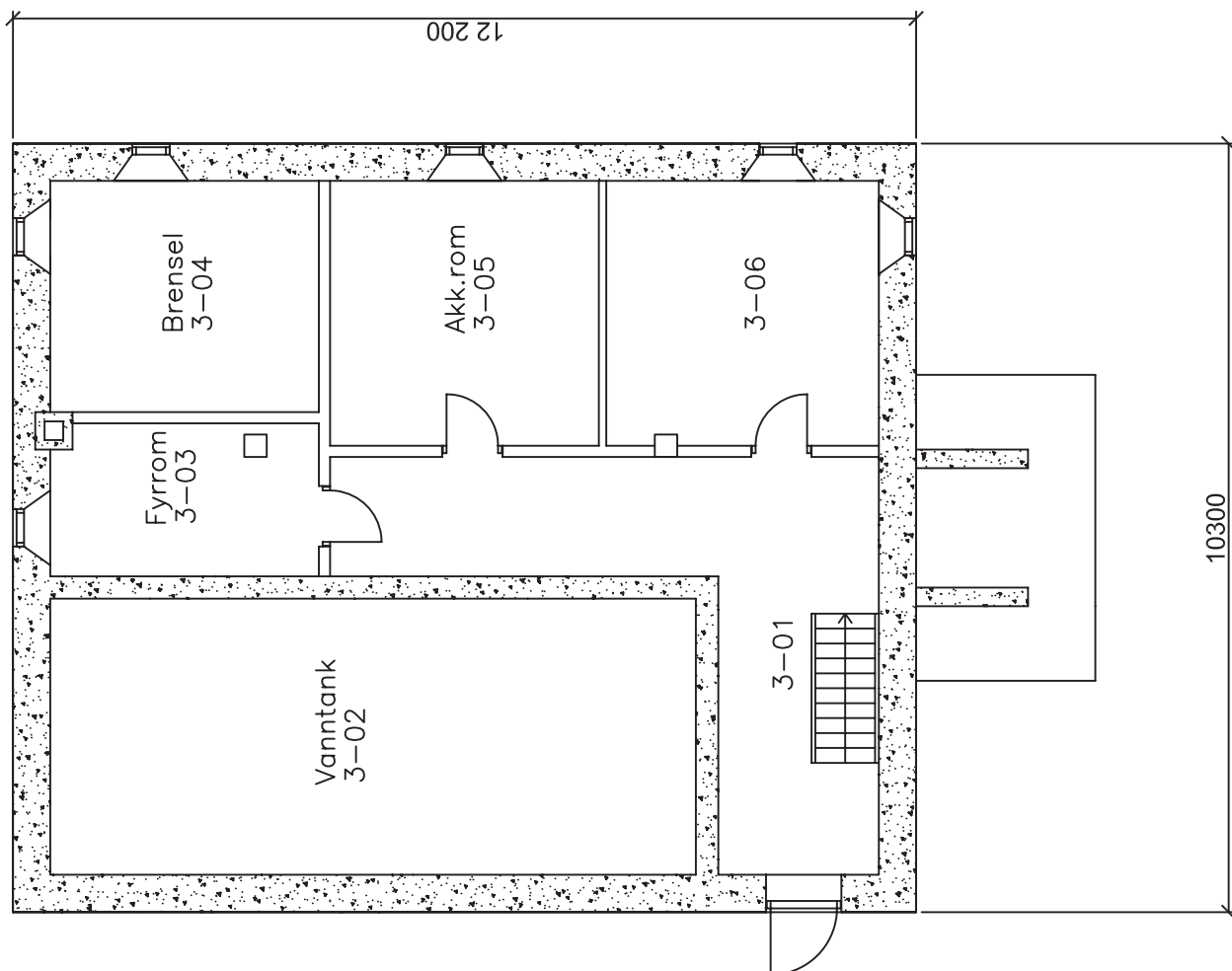
Over: Linse, et 4. ordens lynblinkapparat.

Under: Utsikt mot nord fra fyrlykta.

3. Maskinhus

Bygningens navn	Maskinhus	
Askeladden nr.	87612-2	
GAB nr.	192283345	
Byggnr. i fredn.vedtak	3	
Byggeår	1947	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Maskinhus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur / romfordeling.	
Størrelse	12,0 x 8,5 m= 102 m2 grunnflate.	
Bygningsbeskrivelse	Maskinhuset er bygget i betong og har flatt tak. Veggene er hvitmalt, og taket er dekket med tjærepapp. Vinduene er kvadratiske med jernrammer og innvendige trelister.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Jord / steingrunn. 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Støpt betong. 7. Ytterdører: En tofløyet dør i midten, og to enfløyet panelte ramtredører på hver side av inngangspartiet. Mahogny med messinghengsler og -håndtak. Dørene har liggende panel utvendig, og over dørfeltene er det smale glassfelt, 4 på hver side og 6 i midten. 8. Vinduer: Støpejernsvinduer med enkle glass. Luftefelt som 1 av 4 ruter. 9. Tak: Flatt tak, betong. 10: Taktekking: Asphalt. 11. Takrenner og nedløp: 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Over inngangspartiet er det et flatt batongtak, som en brem. 15. Innervegger: Betong. 16. Etasjeskiller: Betong. 17. Innvendige trapper: Støpt betong. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ventiler og ventilasjonshetter under vinduene mot syd, vest og nord. 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse:...	
Endringshistorikk	Et maskinhus ble bygget i 1910/1911. Nåværende maskinhus ble bygget (ferdig) i 1948.	
Retningslinjer for videre utvikling	Denne bygningen rommer utstyr og maskiner til Kystverkets drift av fyrstasjonen. Det er ikke behov for forandringer av verken interiør eller eksteriør.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Viktig med rett valg av maling utvendig og innvendig. Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet. Vinduene må males hvite (Jfr. fredningsvedtaket.).	

Plan kjeller og 1. etasje; maskinhuset 1:100,
tegning basert på tidl. arbeidstegninger

Maskinhuset.

1. Fasade mot øst med det monumentale trappepartiet ved hovedinngangen. Store tydelige setningsskader pga ustabile masser.
2. Fasade mot Nord. 3. Maskinhusets tak. 4. Interiør, sett mot nord.
5. Fasade mot syd. 6. Inngangspartiet, sett mot nord.
7. Maskinhallen med aggregater. Sett mot nordøst.

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

4. Uthus (syd)

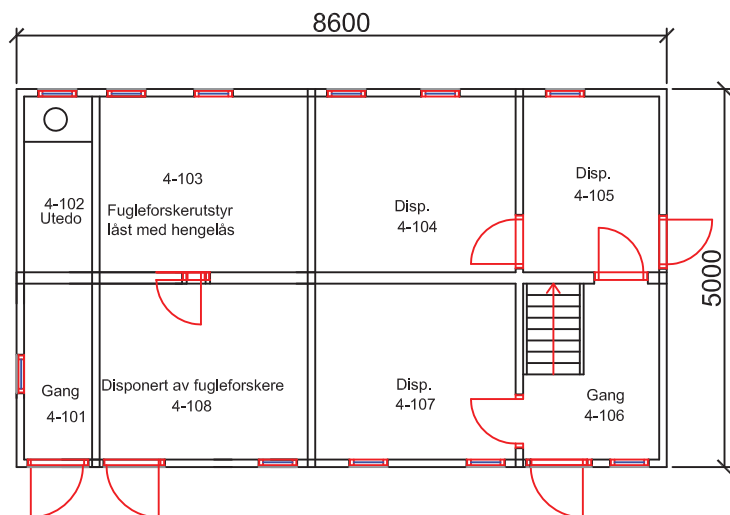
Bygningens navn	Uthus	 Foto: Kystverket 15.9.2010
Askeladden nr.	87612-3	
GAB nr.	192283418	
Byggnr. i fredn.vedtak	4	
Byggeår	1948	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Størrelse	5,0 m x 9,0 m = 45 m2 grunnflate.	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med stålplater. Vinduene er opprinnelige 1-ramsvinduer med sprosser. Vindusrammene og dørene	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Jord/steingrunn. 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper. 5. Gulv på grunn: Jordgulv 6. Yttervegger: Bindingsverk med trepanel og eternittkledning, 7. Ytterdører: 2 ramtredører med panel, 1 stk. labankdør. 8. Vinduer: Enkle trevinduer med horisontal sross. 2 glass. Rødmalt. 9. Tak: Saltak med sperrebind, stående taktro på strøbord mellom sperrebindene. 10: Taktekking: Metall bølgeplater. 11. Takrenner og nedløp: Lys grå plastrenner og -nedløp. 12. Beslag: Metall mønebeslag. 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Lett bindingsverk med trekledning. Ubehandlet. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med golvbord. 17. Innvendige trapper: Åpne tretrapper /-stiger til loft, ikke rekkverk. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen. 21. Diverse:...	
Endringshistorikk	Etter at bygget ble reist i 1948 er det bare skjedd mindre endringer. F.eks. ved maling av vinduer og dører, har man skiftet fra hvitt til rødbrunt. (Etter fredningstidspunktet).	
Retningslinjer for videre utvikling	Videreføring av nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vinduene må, ved neste ommaling, males hvite i hht fredningsvedtaket. Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet.	

Bilde 1: Fasade mot øst. 2: Fasade mot vest. 3: "Tunet", uthuset i midten. 4: Fra krypkjeller under uthuset. 5: Fasade nord mellom uthusene. 6: Fasade mot syd.

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

Plan uthuset 1:100. Oppdatert etter registreringer 19-2-2013.

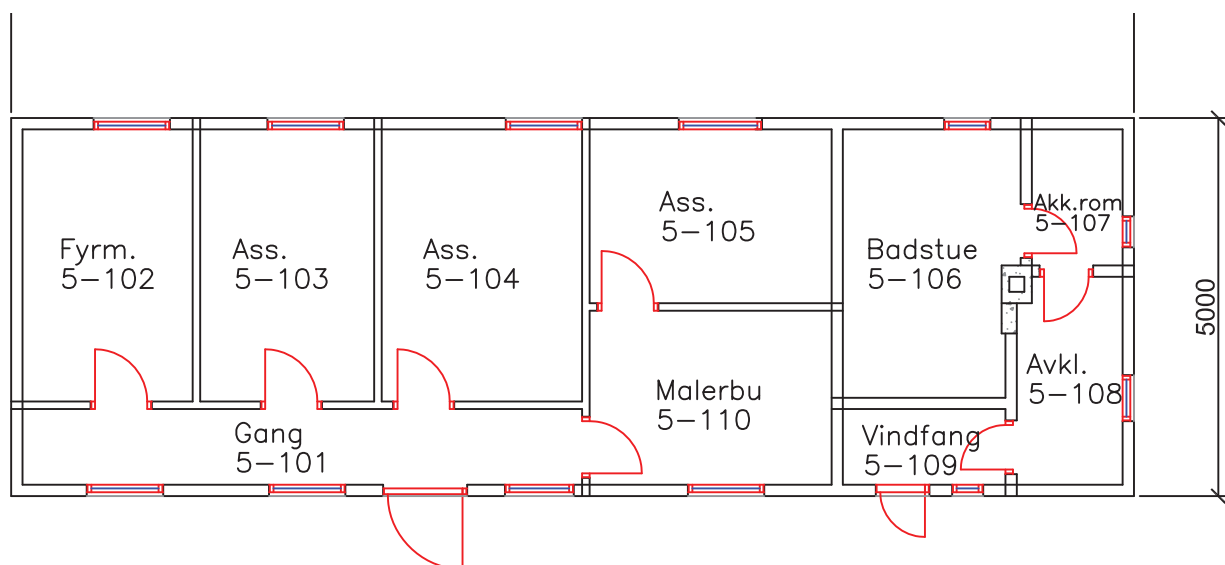
5. Uthus, tidligere fjøs

Bygningens navn	Uthus, tidligere fjøs	 Foto: Kystverket 15.9.2010
Askeladden nr.	87612-4	
GAB nr.	192283396	
Byggnr. i fredn.vedtak	5	
Byggeår	1948	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fjøs	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Størrelse	5,0 m x 14,85 m = 74,3 m2 grunnflate	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er dekket med rutehellerskifer. Vinduene er opprinnelige 1-ramsvinduer med sprosser. Vindusrammene og dørene er /har vært malt hvite.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Jord/steingrunn. 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper. 5. Gulv på grunn: Jordgulv 6. Yttervegger: Bindingsverk med trepanel og eternittkledning, 7. Ytterdører: 2 ramtredører med panel 8. Vinduer: Enkle trevinduer med horisontal sross. 2 glass. Rødmalt. 9. Tak: Saltak med sperrebind, stående taktro på strøbord mellom sperrebindene. 10: Taktekking: Fasettskifer / diagonallagt firkantskifer. Støpejernspanner, rødmalte. 11. Takrenner og nedløp: Lys grå plastrenner og -nedløp. 12. Beslag: Matall mønebeslag. 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Lett bindingsverk med trekledning. Ubehandlet. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med golvbord. 17. Innvendige trapper: Åpne tretrapper /-stiger til loft, ikke rekkverk. 18. Piper og ildsteder: Ett pipeløp 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen. 21. Diverse:...	
Endringshistorikk	Ingen vesentlige bygningsmessige endringer siden 1948. Dører og vinduer er blitt malt rødbrune etter fredningstidspunktet.	
Retningslinjer for videre utvikling	Videreføring av nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vinduene og dørene må males hvite, i hht. fredningsvedtaket. Grunnmur males hvit slik den var opprinnelig. Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet.	

Over: Fasade mot øst. Til høyre: Mot vest. Under: Endevegg mot nord.
Under t.h.: Inng.dør til høyre på østfasaden.

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

Plan oppdatert etter registreringer
Plan 1. etasje uthus tidl. fjøs 1:100

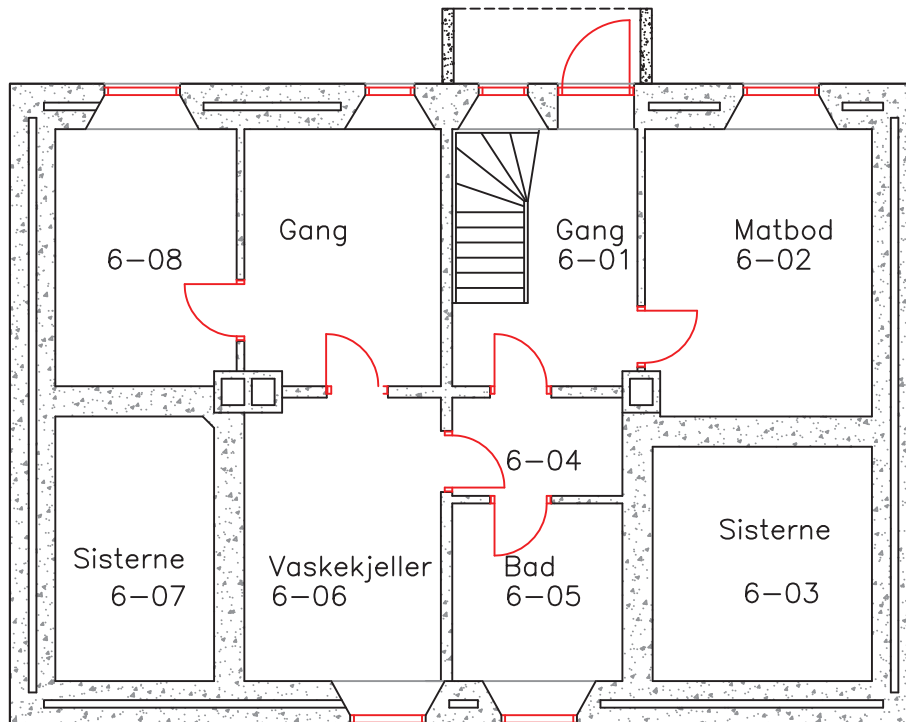
Interiørbilder fra uthuset (tidl. fjøs).

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

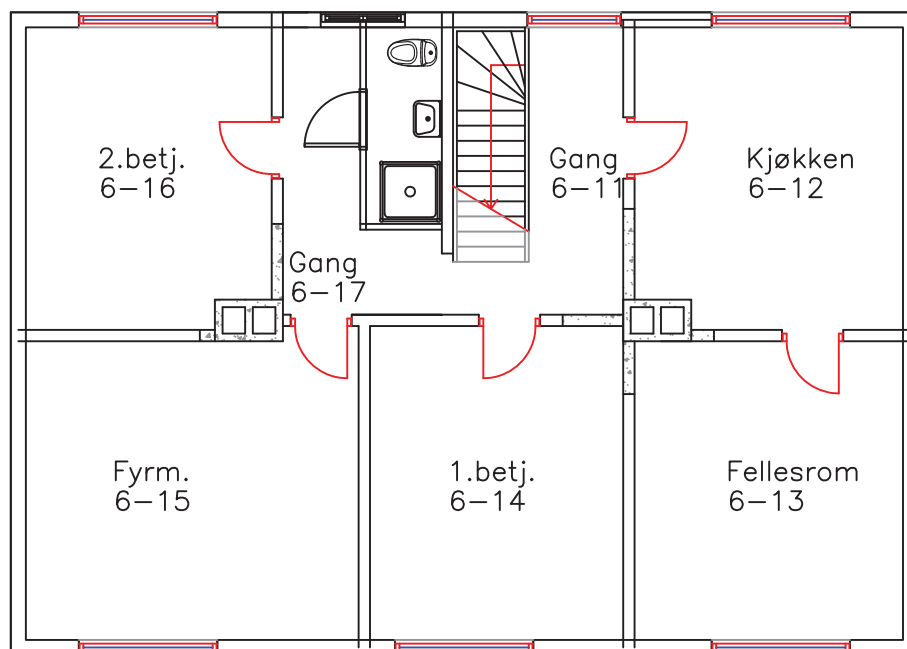
6. Bolig

Bygningens navn	Bolig	 Foto: Kystverket 15.9.2010
Askeladden nr.	87612-5	
GAB nr.	192283426	
Byggnr. i fredningsvedtaket	6	
Byggeår	1948	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Bolig (tomannsbolig, senere tørnstasjon, 1959.)	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Størrelse	8,5m x 12,0 m= 102 m2 grunnflate.	
Bygningsbeskrivelse	Bindingsverkshus med saltak og eternittkledning. Skifertak. Gjenreisningsstil, originalt: tofags sidehengslete trevinduer med enkel horisontal spross, Nå: mix av enkel funkis og H-vinduer.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Steinfylling / komprimerte løsmasser 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Støpt betong. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper og -veier. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Kjeller: betong, 1. etasje og loft: bindingsverk med trekledning + eternitt. 7. Ytterdører: Nyere panelt og isolert teakdør. 8. Vinduer: Noe opprinnelig og noe skiftet. Stort sett funkisvinder med smalere luftfag, H-vinduer og Enkle tophengslete kjellervinduer, med og uten varevinduer. 9. Tak: Saltak med sperrebukker. 10: Taktekking: Lappskeer. 11. Takrenner og nedløp: Sorte plastrenner og nedløp. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Betongoverdekking av inngangsdører i 1. etasje. Kledd inne ved nåv. inngang. 15. Innervegger: Lett bindingsverk med smal kledning av faspanel / huntonittplater. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med bordgulv. Noe belegg i 1. etasje. 17. Innvendige trapper: Lukket tretrapp. Malt. 18. Piper og ildsteder: 2 murte og pussete pipestokker. (Oppr. tomannsbolig.) 19. Luker og ventilasjon: Enkelte plast ventilhatter i fasadeliv i 1. etasje. 20. Galleri og balkong: Ingen. 21. Diverse:	
Endringshistorikk	Huset er bygget om fra tomannsbolig til tørnstasjon i 1959, med felles kjøkken, stue og bad, og med soverom til hver av betjeningen.	
Retningslinjer for videre utvikling	Videreføring av nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Ingen spesielle hensyn, annet enn å vedlikeholde boligen slik den er. Vinduer må males hvite. Hengsler og beslag skiftes ved behov til tilfredsstillende kvalitet.	

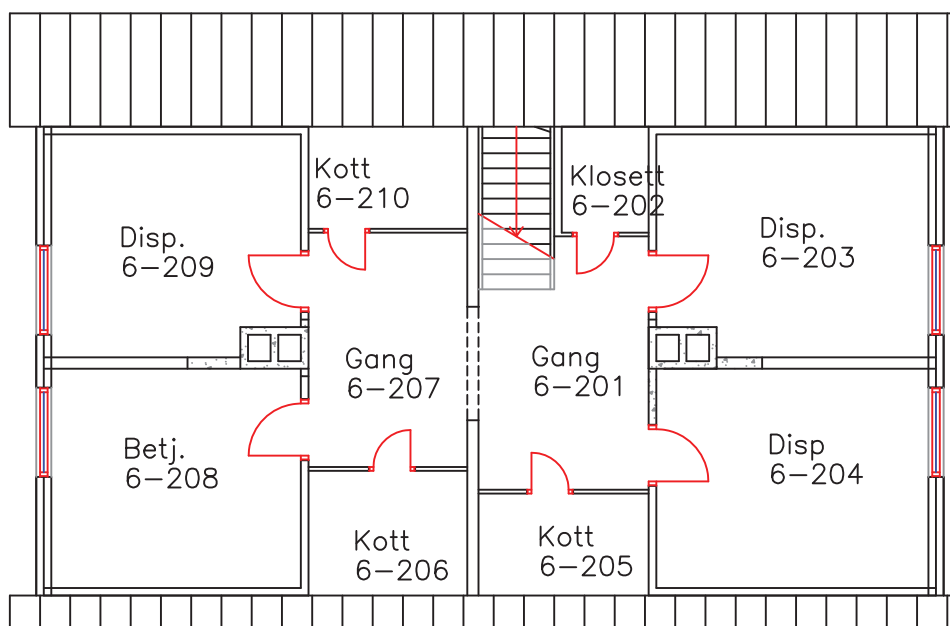

Plan kjeller

Planer av boligen på
Vardø fyrstasjon.
Basert på eldre
arbeidstegninger.

Plan 1. etasje

Plan 2. etasje

1

Bilde 1: "Tunet", med boligen og de to uthusene, sett fra fyrtårnet, mot vest. 2. Fasade mot nord. 3. Fasade mot øst. 4. Fasade syd. 5. Mot vest.

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

2

3

4

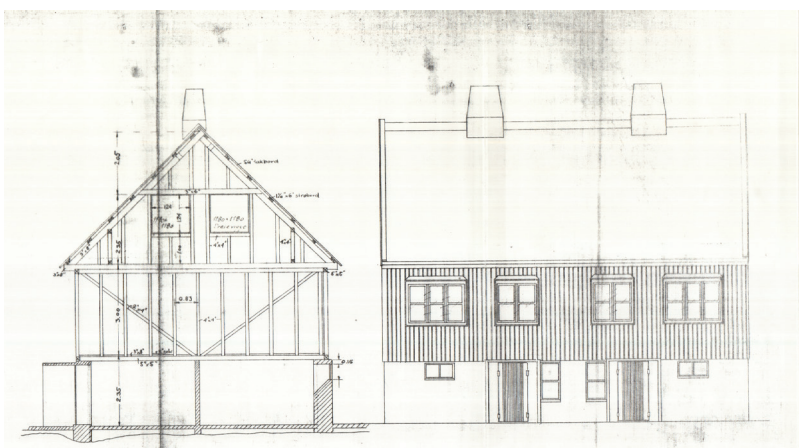
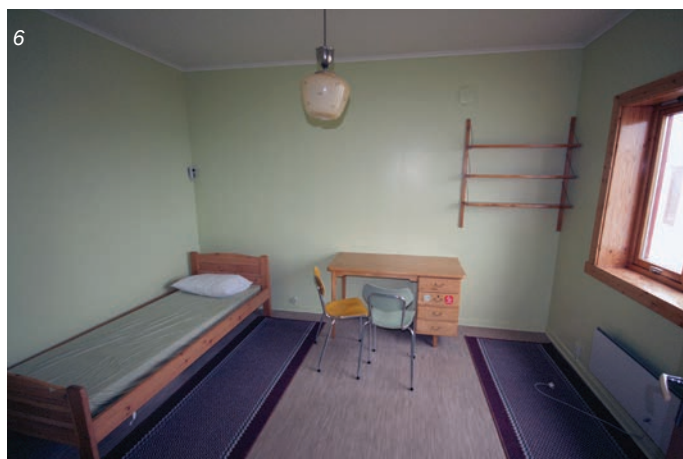
5

Bilde 1: Inngangsdør fra nordfasaden. 2: Port i le-vegg mot vest.
3. Interiør fra felles stue i 1. etasje. 4. Soverom på loft. 5. Badet.
6. Soverom i 1. etasje. Alle foto: Kystverket 15.9.2010.

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

Byggetegninger av boligen.

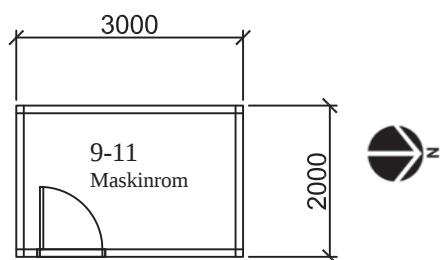
Fasade mot nord, og tverrsnitt med
bindingsverkskonstruksjon.

9. Maskinhus for heis fra landing

Bygningens navn	Maskinhus for heis fra landing	 Foto: Kystverket 15.9.2010
Askeladden nr.	87612-6	
GAB nr.	192283361	
Byggnr. i fredningsvedtaket	9	
Byggeår	1948(?)	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Maskinhus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Størrelse	(Ca.) 3,0 m x 2,0 m = 6,0 m2 grunnflate.	
Bygningsbeskrivelse	Lite hus med pulttak, utvendig trekledning med høvlet profilert og pløyd kledning mot syd og øst, tømmermannskledning mot nord og vest (skiftet).	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Løsmasser 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Støpt ringmur av betong. 4. Utvendige trapper og ramper: Ingen. 5. Gulv på grunn: Tregulv 6. Yttervegger: Bindingsverk med utvendig trekledning. 7. Ytterdører: Innadslående labankdør mot øst. Hvitmalt. 8. Vinduer: Ingen 9. Tak: Pulttak med sperrer. 10. Taktekking: Eternitt bølgeplatetak. Noe bølgeplast. (Skade). 11. Takrenner og nedløp: Mangler. 12. Beslag: Kobberbeslag på vannbrett ved luke og dør mot øst. 13. Takvinduer og -luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Ingen. 16. Etasjeskiller: Ingen. 17. Innvendige trapper: Ingen. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen. 21. Diverse:	
Endringshistorikk	Det ser ut til at man har måttet skifte utvendig kledning mot nord og vest (råte). Ellers ingen endringer.	
Retningslinjer for videre utvikling	Pga størrelse og beskaffenhet er det lite trolig at man vil finne en praktisk nytte av bygget.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Takplatene av eternitt kan med fordel skiftes med nye sementbaserte plater. Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet.	

Fasadehjørne mot syd og øst. Foto: Kystverket 15.9.2010.

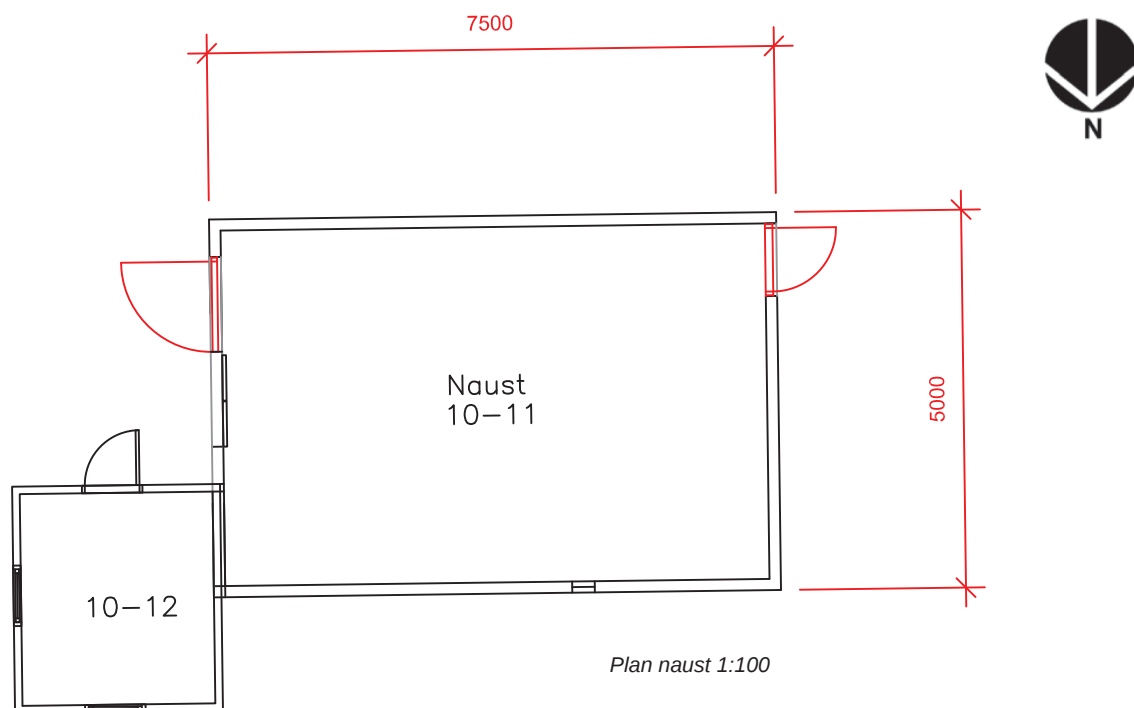
Fasadehjørne mot nord og vest. Foto: Kystverket 15.9.2010.

Fasade mot nord.

10. Naust (nordre)

Bygningens navn	Naust	
Askeladden nr.	87612-8	
GAB nr.	192283329	
Byggnr. i fredningsvedtaket	10	
Byggeår	1896	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Navigasjonsinstallasjon	---	
Bygningsbeskrivelse	De to naustene har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med stående, rødmalt panel, og takene er tekket med plater. (RA).	Naustet sett fra nord <i>Foto: Kystverket 15.9.2010</i>
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betongsøyler / -mur. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper og -veier med jernrekkverk.. 5. Gulv på grunn: Ingen. 6. Yttervegger: Bindingsverk med utvendig trekledning, tømmermannskledning. Rødmalt. 7. Ytterdører: 2 stk. labankdører, dobbel skyveport, 2 stk. labank loftsluker, 1 m. fiskebenspanel.. 8. Vinduer: 3 stk. enkle trevinduer med fast arm. 1 stående og 2 liggende formater. Hvitmalt. 9. Tak: Saltak over eldre del. Tilbygget har pulttak. 10: Taktekking: Metall platetak 11. Takrenner og nedløp: Ingen. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen.. 15. Innervegger: Lett bindingsverk med trekledning / tømmermannskledning utvednig. Rødmalt. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med bord. 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse:	
Endringshistorikk	Selve naustet er (sannsynligvis) fra 1896. Tilbygget i front, mot øst, er bygget senere.	
Retningslinjer for videre utvikling	Videreføring av nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Ingen behov for endringer utover vanlig vedlikehold. Rødfargen utvendig må endres til oksydrød. Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet.	

Naustet sett mot nord.

Sett mot vest.

Under: To interiørbilder, t.v. naustet, t.h. tilbygget.

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

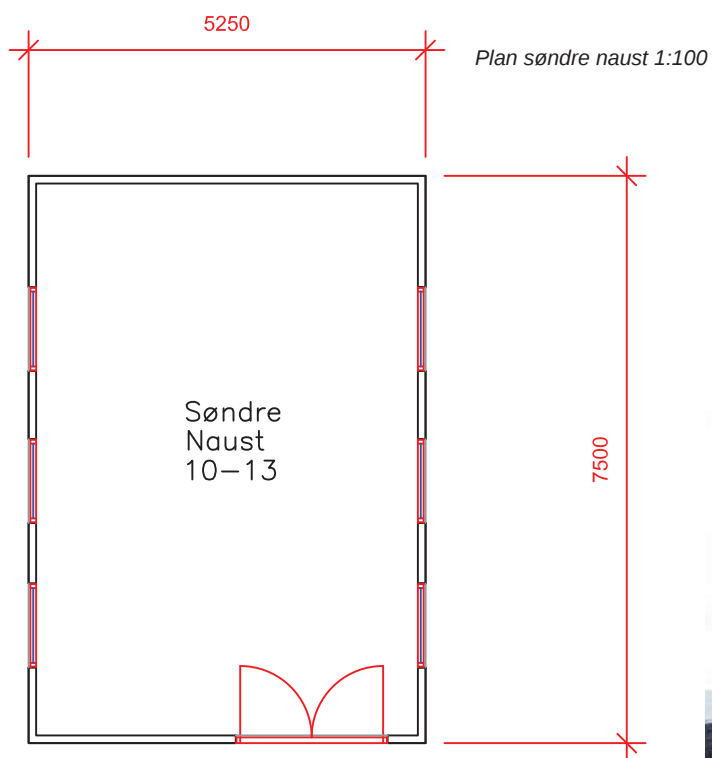

Under: Fasade vest og nord (t.h.).

10. Naust (søndre)

Bygningens navn	Naust	 <i>Søndre naust, fasadehjørne NØ. Foto: Kystverket, 15.9.2010.</i>
Askeladden nr.	87612-7	
GAB nr.	192283337	
Byggnr. i fredningsvedtaket	10	
Byggeår	1896	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Navigasjonsinstallasjon	---	
Bygningsbeskrivelse	De to naustene har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med stående, rødmalt panel, og takene er tekket med plater. (RA).	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betongsøyler / -mur. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper og -veier med jernrekkverk.. 5. Gulv på grunn: Ingen. 6. Yttervegger: Bindingsverk med utvendig trekledning, tømmermannskledning. Rødmalt. 7. Ytterdører: 2 stk. labankdører, dobbel skyveport, 2 stk. labank loftsluker, 1 m. fiskebenspanel.. 8. Vinduer: 3 stk. enkle trevinduer med fast arm. 1 stående og 2 liggende formater. Hvitmalt. 9. Tak: Saltak over eldre del. Tilbygget har pulttak. 10: Taktekking: Metall platetak 11. Takrenner og nedløp: Ingen. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen.. 15. Innervegger: Lett bindingsverk med trekledning / tømmermannskledning utvednig. Rødmalt. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med bord. 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse:	
Endringshistorikk	Ingen endringer siden 1937, da det ble bygget.	
Retningslinjer for videre utvikling	Videreføring av nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet. Utvendig malingsfarge: oksydrød.	

Fasadehjørne mot nord-øst.

Fasade vest.

Alle foto: Kystverket
15.9.2010

Interiør i naustet.

Mot øst.

Mot syd.

Landing

Alle foto: Kystverket 15.9.2010

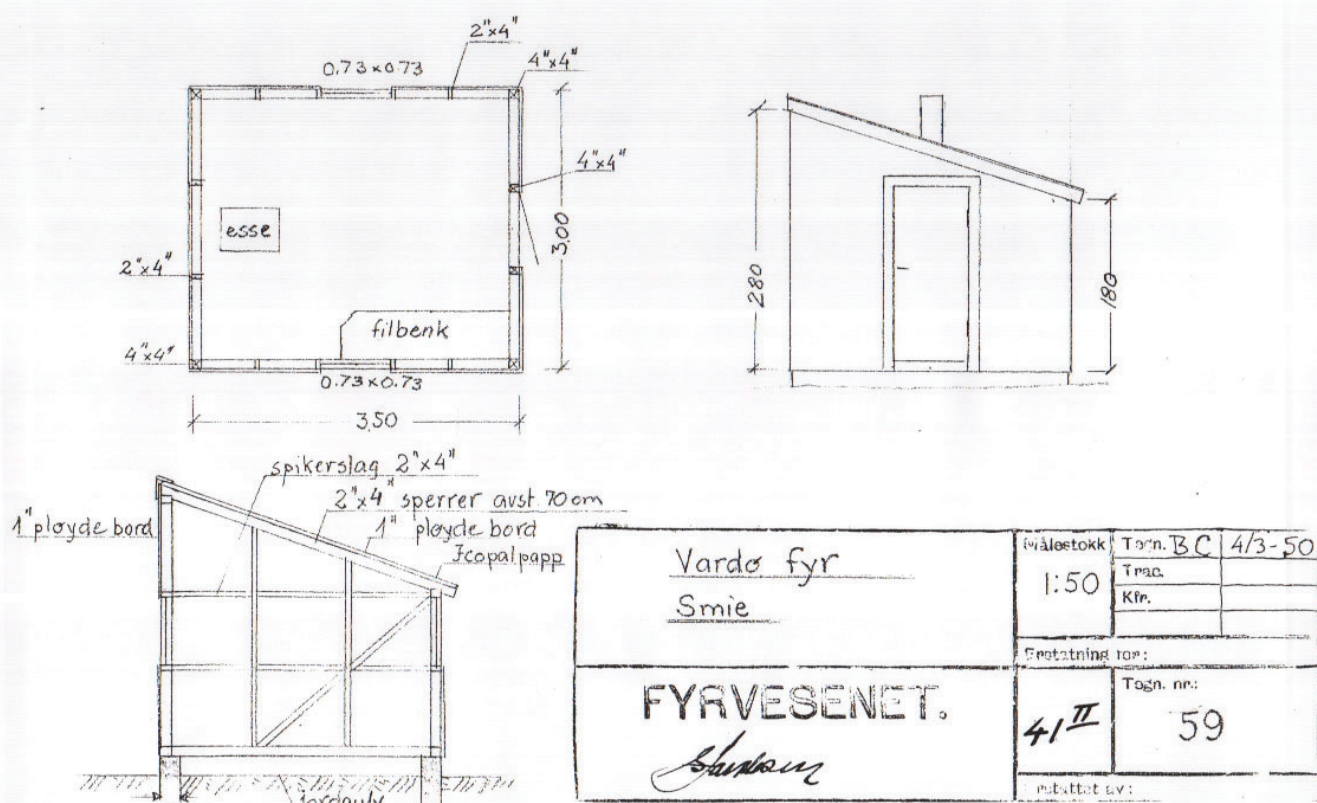
Landing med kran. "Traktoren" løftes ned på brygga.

Smie (Ikke registrert i Askeladden, RA's kulturminnedatabase)

Bygningens navn	Smie	 <i>Foto: Kystverket, 15.9.2010.</i>
Askeladden nr.	?	
GAB nr.	?	
Byggnr. i fredningsvedtaket	?	
Byggeår	Tegning 4/3 1950.	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Smie	
Fredningsomfang	Fredet etter § 19 som del av det fredete området.	
Navigasjonsinstallasjon	---	
Bygningsbeskrivelse	Liten smi med pulttak. Ett vindu.	
Konstruksjon og materialbruk	Bindingsverk med trekledning, hvitmalt. For øvrig: Se oppmålings- og arbeidstegning, datert 1950.	
Endringshistorikk	Pipe ikke bygget i hht tegning. To vinduer spikret igjen.	
Retningslinjer for videre utvikling	Videreføring av nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Hengsler og beslag skiftes til tilfredsstillende kvalitet. Males hvit.	

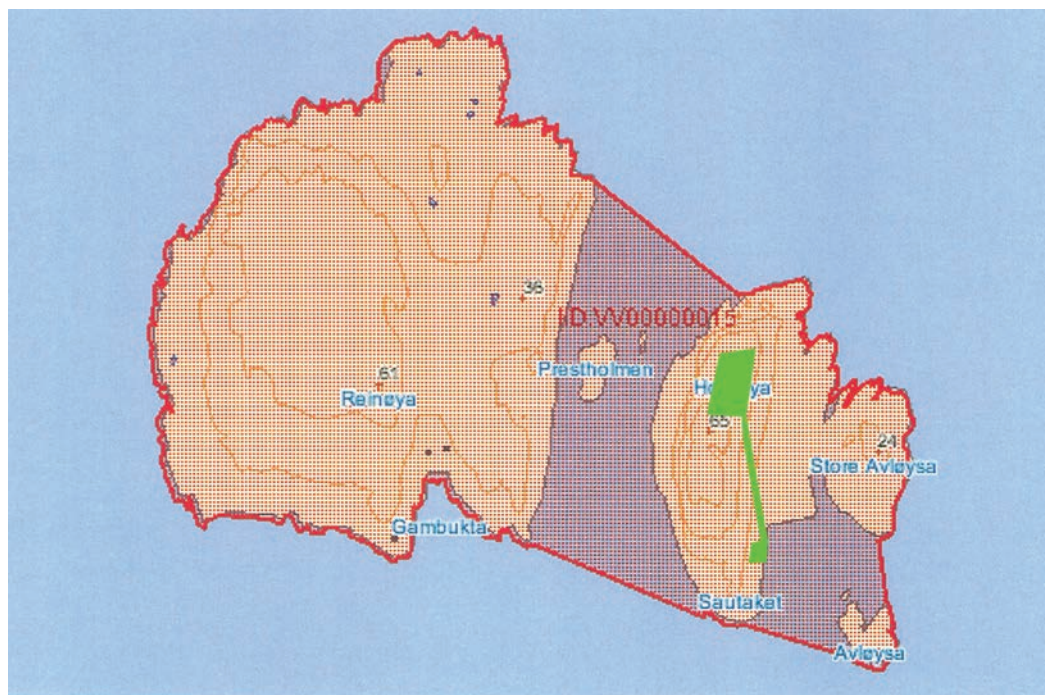
Oppmålingstegning / arbeidstegning 1950.

Smie. 15.9.2010. Foto: Kystverket.

Det fredete området

Det fredete området (grønt) inntegnet innenfor rammen av naturreservatet.

Hornøya sett fra vest, med fyrtårnet, maskinhus, uthus og bolig på toppen.

Omfanget av fredningen:

Fredningsvedtaket omfatter et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter deler av eiendommen på gnr. 18 bnr. 4. Fredningsområdet er identisk med området der ferdsel er tillatt i naturreservatet for Hornøya.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av Vardø fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser: Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

Skjøtsel av området:

Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting:

All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger i Kystverkets eie	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger i Kystverkets eie	SUM
Sørøst	20		8		28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Twistein		
	Stavernsodden		Langøyangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindenes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Krakenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmåsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyen				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Vardø fyrstasjon.

SAKSBEHANDLER
førstekonsulent Liv Nygaard
DERES REF.

VÅR REF.
98/409
Ark. B-457

INNVALGSTELEFON
22 94 04 93
DERES DATO

VÅR DATO

TELEFAKS
22 94 04 07

Likelydende brev til:

- Kystverket 5. distrikt
- Havnefogden, Vardø kommune
- Vardø kommune
- Finnmark fylkeskommune

— VARDØ FYRSTASJON - GNR. 18 BNR. 4 - VARDØ KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§15 og 19, jfr. § 22, fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Vardø fyrstasjon, gnr. 18 bnr. 4.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter fyrtårn med fyrlykt og øvrige bygninger på fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 15:

1. Fyr
3. Maskinhus
4. Uthus
5. Uthus, tidligere fjøs
6. Bolig
9. Maskinhus for heis fra landing
10. Naust 2 stk.

Tallene refererer seg til vedlagte kart fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Dronningensgate 13

Postboks 8196 Dep, 0034 Oslo

Dok.navn: mmmddccxxv

Telefon: 22 94 04 00 Telefaks: 22 94 04 04 Internett: riksantikvaren@ra.dep.no

RIKSANTIKVAREN

Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør, og de øvrige bygningenes eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter deler av eiendommen på gnr. 18 bnr. 4. Fredningsområdet er identisk med området der ferdsel er tillatt i naturreservatet for Hornøya. Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 29. oktober 1998 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 1.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Vardø fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

1. Riving

Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging

a) Fyrtårn

Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.

b) Øvrige bygninger

Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

3. Utskifting av materialer mm.

a) Fyrtårn

Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør eller interiør, er ikke tillatt.

b) Øvrige bygninger

Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningenes eksteriør, er ikke tillatt.

4. Tilbakeføring

Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjenning av forvaltningsmyndighet.

5. Vedlikehold

Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

6. Det fredete området

Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

7. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredete området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredete bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Vardø fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeid mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og

bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et land-somfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha frednings-status som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystverket står som eier av Vardø fyrstasjon. Grunnen der fyrstasjonen står, eies av Vardø kommune/Innvåneri, som forvaltes av Havnefogden.

Fyrstasjonen ligger innenfor et område som er fredet som naturreservat etter lov om naturvern.

Vardø fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Vardø fyrstasjon ligger på nordsiden av Hornøya ved Vardø. Fyrstasjonen ble opprettet i 1896, og er et led-/innseilingsfyr. Fyrstasjonens bygninger ble reparert etter krigen, men revet i 1959, slik at alle bygningene i dag er etterkrigsbebyggelse. Bygningsmassen omfatter fyrtårn, maskinhus, bolig, uthus, maskinhus for taubane og to naust nede ved landingen. Tuften etter det tidligere fyret med vokterbolig ligger nord for dagens anlegg.

Fyrtårnet (1) står på en hvitmalt betong grunnmur. Tårnet er 20 m høyt, firkantet og har vinkeljernkonstruksjon. Veggene er kledd med eternittplater. Lyktehuset er bygget i støpejern og malt rødt. Et galleri omkranser lyktehuset. Diafon tåkeanlegget er bevart, men linseapparatet er skiftet ut med en PRB-lyskaster.

Maskinhuset (3) er bygget i betong og har flatt tak. Veggene er hvitmalte, og taket er tekket med tjæreapp. Vinduene er kvadratiske med jernrammer og innvendige trelist.

Uthuset (4) har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med stålplater. Vinduene er opprinnelige 1-ramsvinduer med sprosser. Vindusrammene og dørene er malt hvite.

Uthuset, tidligere fjøs (5), har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med rutehellerskifer. Vinduene er opprinnelige 1-ramsvinduer med sprosser. Vindusrammene og dørene er malt hvite.

Bolighuset (6) er bygget i 1948 og har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med lappskifer. I 1959 ble fyrstasjonen omgjort til tørnstasjon, og bolighuset ble ominnredet med fellesstue, kjøkken og bad, og med soverom til betjeningen.

Maskinhuset (9) for heis og landing har bindingsverkskonstruksjon og pulttak. Veggene er kledd med stående, hvitmalt panel, og taket er tekket med eternittplater.

De to naustene (10) har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med stående, rødmalt panel, og takene er tekket med plater.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som hvitmalte tregjerder, vei, tufter av tidligere fyr og fyrvokterbolig, oljeboder og landing.

På Hornøya er det adskillige spor etter tysk befestning med mindre anlegg. Øya er også preget av meget rike fugleforekomster.

Fyrstasjonen ble automatisert og avfolket 1991.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Vardø fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug og Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I «Nasjonal verneplan for fyrstasjoner» er det gitt følgende vurdering av Vardø fyrstasjon:

«Tårnet er sjeldent og er sammen med fyrtårnene på Alnes og Moholmen fyrstasjoner de eneste fyrtårnene med denne konstruksjonen og utformingen her i landet. Anlegget har arkitektonisk verdi med bygningenes plassering i tunet, og med bygningenes enkle volumer og knappe detaljering. Fyrstasjonen har miljøskapende verdi i området.»

Riksantikvaren vil i tillegg bemerke

I sosial- og næringshistorisk sammenheng er Vardø fyrstasjon et representativt eksempel på en tidligere familiestasjon. Kulturminner som uthus hvor det tidligere har vært fjøs, gir et bilde av livet på fyrstasjonen utover selve fyrdriften.

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kultur-minnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Vardø fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens miljøskapende verdi i området og fyrtårnets sjeldne konstruksjon og utforming Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 5. distrikt, Vadsø kommune og Finnmark fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Finnmark Dagblad og Finnmarken. Det er ikke kommet inn uttalelser til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 13. mars 1998. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Vardø kommune og i Finnmark fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Finnmark Dagblad og Finnmarken. Det er kommet inn fire (4) uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse av 20. mars 1998 fra Fylkesmannen i Finnmark
2. Uttalelse av 9. april 1998 fra Kystverket 5. distrikt.
3. Uttalelse av 21. april 1998 fra Vardø Havnevesen
4. Uttalelse av 15. mai 1998 fra Finnmark fylkeskommune

Fylkesmannen informerer om at Vardø fyr ligger innenfor Hornøya og Reinøya naturreservat. Verneforskriftene etter naturvernloven omfatter ikke bygningene, men for det omkringliggende arealet vil det bli et "dobbelavern".

Riksantikvaren støtter Fylkesmannens forslag om at vernebestemmelsene for naturreservatet endres, ved at området rundt fyret unntas fra naturvernforskriften.

Kystverket 5. distrikt har ingen bemerkninger til fredningsforslaget, men forutsetter at nødvendige midler blir stilt til rådighet for at vedtatt verneplan kan gjennomføres i sin helhet uten at dette skal gå ut over operativ virksomhet innen Kystverket 5. distrikt. Dette har Kystverket tatt opp med Kystdirektoratet.

Riksantikvaren vil bemerke at det er eier som har ansvar for vedlikehold av fredete anlegg.

Vardø Havnevesen foreslår at fredningsområdet utenom bygningene reduseres til å gjelde de samme grensene som det i dag er for fri ferdsel i området mellom fyrstasjon og landing i reglene for Hornøya og Reinøya Naturreservat. Havnestyret mener fredningen ikke bør være til hinder for oppsett av fremtidige maritime installasjoner som vedrører sikkerheten til sjøs og innenfor Vardø havnedistrikt.

Riksantikvaren har tatt til følge Vardø Havnevesens ønske om et mindre fredningsområde rundt fyrstasjonen. Riksantikvaren støtter havnevesenets forslag om at fredningsområdet etter kulturminneloven blir identisk med området der ferdsel er tillatt i naturreservatet for Hornøya.

Finnmark fylkeskommune har en del kommentarer, både av overordnet karakter og til enkelte av de 5 fredningsforslagene i Finnmark. Ingen av kommentarene gjelder spesielt for Vardø fyrstasjon.

Fredningsforslaget av 13. mars 1998 ble i brev av 28. mai og 2. juni 1998 oversendt Vardø kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev den 2. september 1998 fra Vardø kommune. Vardø kommune tiltrer Riksantikvarens forslag om fredning med endringer i henhold til innkomne merknader fra Fylkesmannen og Vardø Havnevesen, i møte i bystyret 26. august 1998.

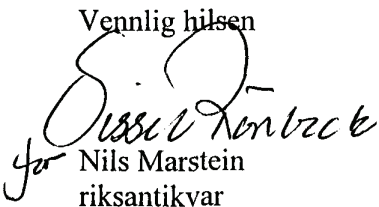
Da Vardø kommune har godkjent det reviderte fredningsforslaget, og på bakgrunn av ovenstående begrunnelse, finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Vardø fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagesfrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Vennlig hilsen

for Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grønn

Gjenpart

m/vedlegg: - Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Finnmark fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavd.

Vedlegg: - Kart, datert 29. oktober 1998
- Kopi av utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Likelydende brev til:

Kystverket 5. distrikt
Postboks 263
9751 Honningsvåg

Havnefogden
Vardø kommune
9951 Vardø

Vardø kommune
Postboks 292
9951 Vardø

Finnmark fylkeskommune
Fylkeshuset
9800 Vadsø

Vardø fyrstasjon

(Hornøy) (Hornø)

BELIGGENHET:

På Hornøys nordside,
ca. 3 km sjøvei fra Vardø.
70 23,3 31 09,4. Vardø kom-
mune

OPPRETTET:

1896

FYRBYGNING:

Hvitt trehus, 20,5 m

LYSKARAKTER:

1 blink hv. 30. sek.

LYSSTYRKE:

1 809 000 cd (4. orden)

LYSETS HØYDE:

77,2 m over høyvann

LYSVIDDE:

23,0 n mil

BRENNETID:

12.8.—23.4.

TÅKESIGNAL:

1910 tåkehorn, 1937 diafon,
1976 nautofon

RADIOFYR:

1953, rekkevidde 70 n mil

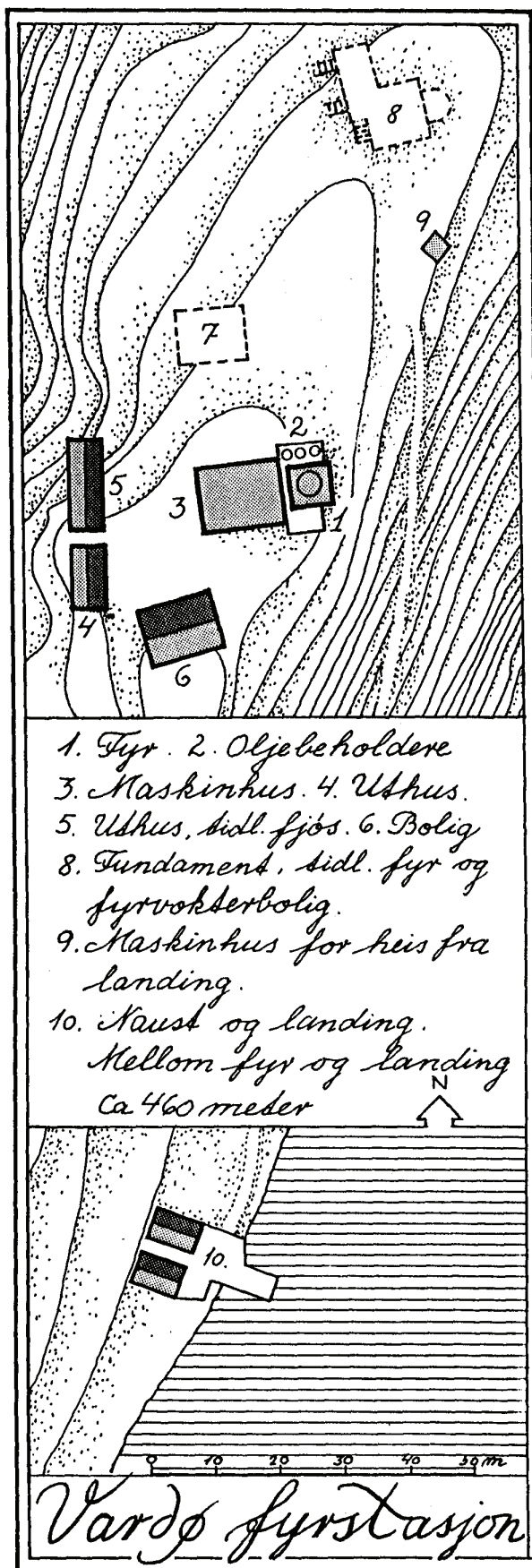
Vardø er Norges østligste fyrstasjon.

Da Peder Balkes kjente maleri i 1978 ble gjengitt på tusenkroneseddelen under navnet Vardø fyr, tok fyrdirektøren kontakt med Nasjonalgalleriet og påpekte at her var det begått en feil. Det avbildede fyret hadde overhodet ingen likhetspunkter med Vardø fyr, dessuten hadde Balke vært død i flere år da Vardø fyr ble opprettet. Feilen skyldtes en messingplate med misvisende tekst som var festet på maleriets ramme. Balke har selv aldri kalt maleriet for «Vardø fyr».

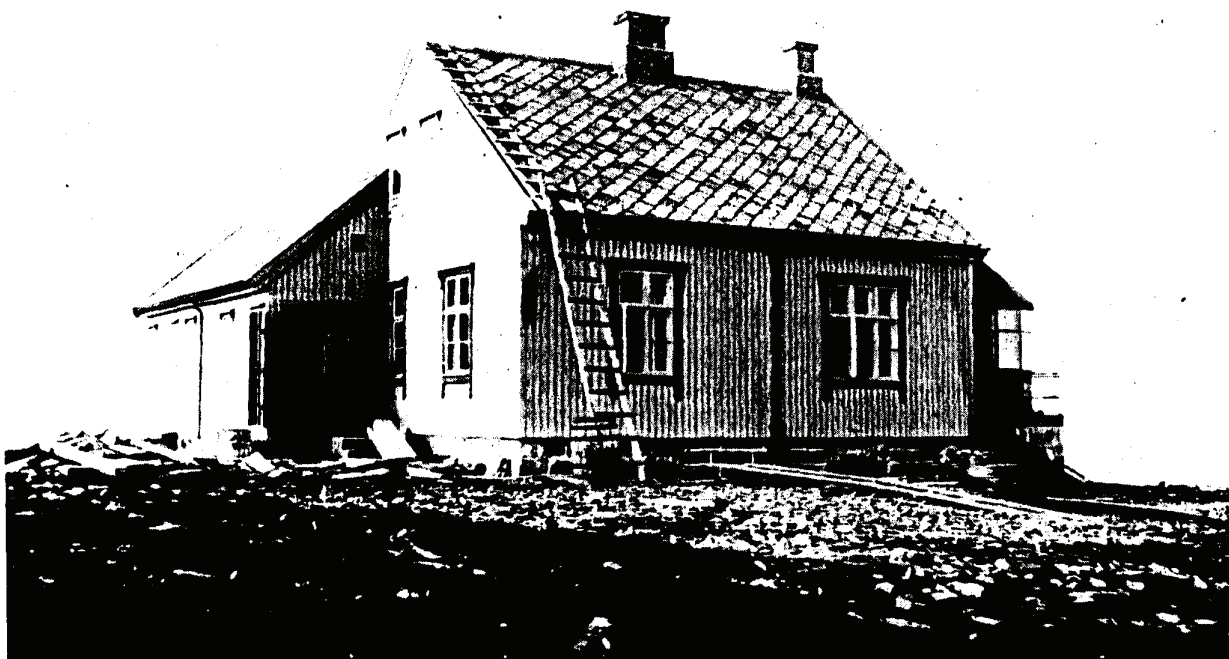
Fra Vardø kommunestyre ble det allerede i 1865 søkt om å få opprettet et fyr for innseilingen til Vardø. Fyrdirektøren mente imidlertid at fiskeriene i tiden oktober—mars var av mindre betydning, og at det var flere strekninger på kysten som burde komme foran Vardø.

Etter at en fyrlykt i 1884 ble etablert på molo-hodet i Vardø havn, ble kravet om et kraftigere fyr tatt opp på ny. I st.prp. for 1898 nevnes Renøy som et passende sted for fyret, men etter nærmere undersøkelse ble Hornøy valgt.

I budsjettet for 1894—95 ble det bevilget kr. 7000,- av et overslag på kr. 37 000,-. I dette

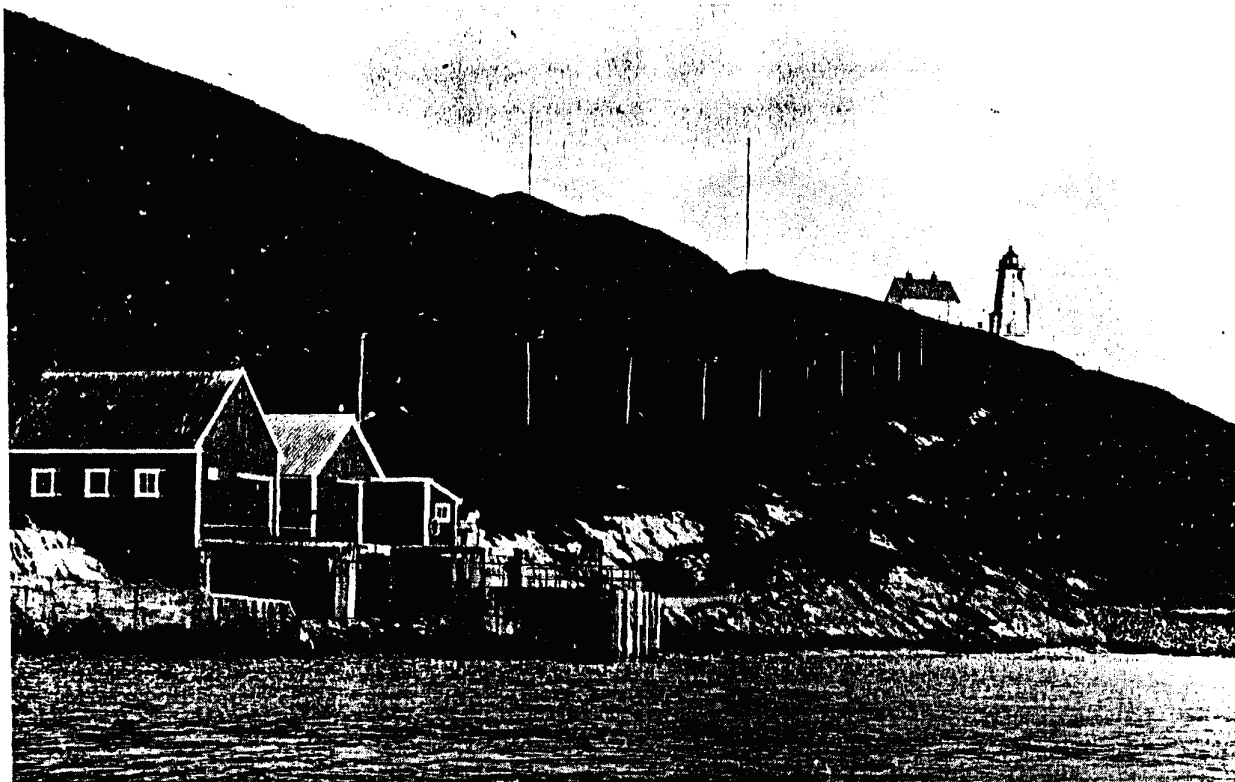

Tegning etter oppmåling fra 1950 merket B. Cranner.

Over: Det første Vardø fyr på Hornøya sett fra sydvest. Foto Kystdirektoratet. Under: Vardø fyrstasjon sett fra vest. Fra venstre fyrbetjentboligen (revet i 1981), uthusene og fyrtårnene. Mellom uthuset og boligen til høyre ses maskinhuset. Foto 1980.

beløpet var det ikke regnet med grunnavgift eller fyrapparatets kostende, da meningen var å benytte et som var skiftet ut på Lindesnes fyr. Forhandlingene om grunnareal tok lang tid, men etter ekspropriasjon ble det avstått et område på ca. 16 mål på toppen av øya samt veirett og plass til naust og landing.

Det ble bygd en fyrbygning med bolig for fyrvokteren på tre værelser og kjøkken, og et uthus med kull- og vedbod som et tilbygg til boligen. Et lite naust og et skur ble satt opp ved sjøen ca. 500 m fra fyrbygningen. Et 3. ordens lynblinkapparat ble montert i en lykt på veggen av fyrbygningen i høyde med stueetasjen.

Fyret ble tent den 15. september 1896, og er Norges østligste fyrstasjon.

Den første fyrvokteren på Vardø fyr omkom ved en drukningsulykke i januar 1907.

I forbindelse med en fremtidig skipning av malm fra Sør-Varanger ble spørsmålet om et tåkesignal på Vardø fyr drøftet under budsjettbehandlingen i Stortinget i 1907—08. En representant foreslo at en av de gamle kanonene fra Vardøhus festning «samt nogen av de der overflødige Folk» kunne flyttes ut til Hornøen, og når tåken kom, kunne de avfyre skudd. Representanten anmodet

Vardø fyrstasjon sett fra syd, med to naust og landing, bolig og fyrtårn. En taubane (vareheis) fører fra sjøen opp til fyret. Foto 1980.

fyrdirektøren om å ta denne tanken til overveielse. «Man vil da med disse kanoner og dette mannskap ihvertfall kunne gjøre noen nytte. Gammelt krutt har vi, og når det gjelder salutt sier man at vi allikevel må skyte opp det gamle kruttet,» sa stortingsmannen. Fyrdirektøren innhentet pliktskyldig et prisoverslag: krutt 75 øre, kardus 33 øre og fengrør 6 øre, sum kr. 1,14 pr. skudd. Om denne prisen senere ble drøftet i Stortinget, forteller historien intet om.

Malmutskipningen fra Sydvaranger var ventet å ta til i 1911, og i 1910 ble det bevilget midler til et tåkesignal. Et maskinhus ble bygd ca. 50 m fra fyrbygningen, og det ble innstallert et horn tåkesignal som ble drevet av to Hornsby 2,5 hk petroleumsmotorer med remdrevet kompressor. Signalet var et støt hvert halve minutt. En assistent ble ansatt og tildelt et værelse i fyrboligen. Det viste seg nødvendig med enda en mann i vintermånedene. I 1912 ble det bygd en assistentbolig med tre værelser og kjøkken, og et værelse og kjøkken til reserveassistenten.

I 1937 ble det gamle horn-tåkesignalet byttet ut med et kraftig diafonapparat. Samtidig ble det anskaffet dieselaggregater for strøm til fyrlyset.

Da tyskerne forlot Vardø fyrstasjon i slutten av oktober i 1944, hadde de antakelig hatt liten tid til ødeleggelser. Ifølge rapporten fra inspeksjonen i 1945 hadde de som en siste hilsen behandlet motorene med slegge. Diafonen var skadet, men ikke verre enn at den kunne repareres når man fikk reservedeler. Trykklufttankene var hele, mens oljetankene hadde en del kulehull. Fyrlykterutene manglet, og fyrapparatet og urverket til linsen var helt ødelagt. Også boligene var delvis ramponert.

Fyrmesteren og reservebetjenten flyttet tilbake med sine familier, og barna sprang fritt omkring på området hvor det etter sigende var lagt ut over 3000 landminer. Begge familiene ble derfor anmodet om å reise vekk snarest mulig. De to mennene ble med for å sette opp lanterner på kysten. En lanterne ble foreløpig satt opp på Vardø fyr.

Arbeidslaget som kom hit i 1946 under ledelse av formann Drabløslid, hadde nok å ta fatt på med reparasjoner, utskifting av deler og rydding av alle bygninger. De fikk også reist det nye tårnet — en 14 m høy jernkonstruksjon — som ble kledd med trepanel og senere med eternittplater. Et 4. ordens lynblinkapparat ble montert i en sylindrisk lykt på toppen av tårnet. Fyrlysets høyde i forhold til den gamle bygningen ble økt fra 59,3 m til 77,2 m over høyvann.

Da arbeidslaget skulle reise hjem etter sesongens slutt i 1946, inntraff en tragisk ulykke. Formannen Drabløslid og arbeiderne Amund Rønnestad og Ola Berg Rusten omkom på tur til Vardø der de skulle ordne med hjemreisen.

I 1947 var formann J. Aasebø med sitt arbeidslag på 16 mann på plass den 5. mai. Det første de måtte gjøre var å sette opp en 450 m lang taubane for transport av sand, sement og et utall av andre byggeartikler fra sjøen og opp til arbeidsstedet. Det gamle maskinhuset ble revet ned og et nytt i jernbetong støpt opp. Det ble også støpt fundament til oljetanker.

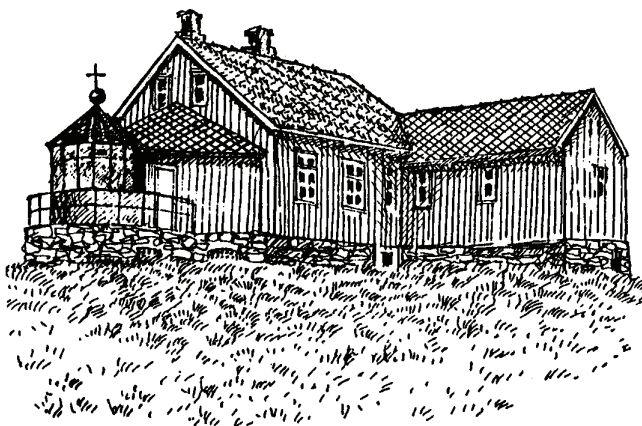
Det samme arbeidslaget kom dit i 1948 for å fullføre stasjonen. Diafon tåkesignal kom i gang, og maskinhuset ble ferdig innredet og malt. Det ble bygd to nye uthus og en ny betjentbolig. De to eldre boligene ble delvis ominnredet og pusset opp.

Vannforsyningen til Vardø fyr hadde lenge vært et problem. I de senere år har man etter avtale med Vardø Havnevesen fått slept ut en vanntank til fyret hver sommer. Lagringskapasiteten er 30 000 liter. Havnevesenet har også i mange år foretatt post- og proviantføring til fyret i vintermånedene.

I 1953 ble det innstallert radiofyr på fyrstasjonen. Det har en rekkevidde på 70 n mil.

I 1959 ble Vardø fyrstasjon omgjort til tårnstasjon. Den gamle fyrmesterboligen og reservebetjentboligen ble solgt til nedrivning for henholdsvis kr. 2800,- og kr. 2100,-. Betjentboligen fra 1948 ble nå ominnredet med felles stue, kjøkken og bad, og med soverom til hver av betjeningen.

I 1976 ble det montert et nautofon tåkesignal til erstatning for det gamle diafonanlegget.

Over: Den gamle fyrbygningen på Vardø fyrstasjon sett fra nordøst. Tegning etter foto Kystdirektoratet.

Under: Ruinene av den gamle fyrbygningen sett fra syd. Foto Kystdirektoratet.

